

Citation:

W.P.C. Zeeman, Levensbericht J. van der Hoeve, in:
Jaarboek, 1952-1953, Amsterdam, pp. 291-301

JAN VAN DER HOEVE
(13 April 1878—26 April 1952)

LEVENSBERICHT

VAN

JAN VAN DER HOEVE

(13 April 1878—26 April 1952)

Een levensbericht van Jan van der Hoeve ligt nog tintelend gegrift in het geheugen van hen die hem hebben gekend, in het geheugen van talloos velen. Uit evenzoovele indrukken en beelden worden ons de stralende facetten van Van der Hoeve's persoonlijkheid gereflecteerd, welke eigen levensbericht heeft geschreven niet alleen in gedachten en harten van patiënten, leerlingen en vrienden, maar ook in de registers van maatschappelijke samenleving, in te boek gestelde observaties en verworven inzichten, in lessen en adviezen.

Deze registers en geschriften (een door Colenbrander besproken literatuurlijst telt 214 nummers), waarin naar den tijd geordend critische data en verrichtingen, de vruchten van waarneming, analyse en synthese, van scheppend en onderrichtend werk, ook van ondervonden waardeering en onderscheiding zijn neergelegd, zijn als een autobiographie, waarin voor nageslacht en geschiedschrijver elementen en wezenstrekken in haar groote verscheidenheid en harmonische verbondenheid zijn bevat, en waaruit heel dit leven van Jan van der Hoeve is te lezen voor degene, die dit schrift ook te lezen weet.

Met ongewoon korte tusschenpoozen volgen intree in het leven (13 April 1878), toelating tot de H.B.S. (1889), inschrijving aan de Universiteit (Sept. 1894), bevordering tot arts (1 Maart 1901), verwerving van het Doctoraat in de Geneeskunde (4 Juni 1902) en aantreden in het Leger elkander op, en in ongeëvenaard tempo volgen demonstraties en mededeelingen, verslagen van wetenschappelijke arbeid in voordrachten en geschriften. Slechts weinigen is

JAN VAN DER HOEVE
(13 April 1878—26 April 1952)

LEVENSBERICHT

VAN

JAN VAN DER HOEVE

(13 April 1878—26 April 1952)

Een levensbericht van Jan van der Hoeve ligt nog tintelend gegrift in het geheugen van hen die hem hebben gekend, in het geheugen van talloos velen. Uit evenzoovele indrukken en beelden worden ons de stralende facetten van Van der Hoeve's persoonlijkheid gereflecteerd, welke eigen levensbericht heeft geschreven niet alleen in gedachten en harten van patiënten, leerlingen en vrienden, maar ook in de registers van maatschappelijke samenleving, in te boek gestelde observaties en verworven inzichten, in lessen en adviezen.

Deze registers en geschriften (een door Colenbrander besproken literatuurlijst telt 214 nummers), waarin naar den tijd geordend critische data en verrichtingen, de vruchten van waarneming, analyse en synthese, van scheppend en onderrichtend werk, ook van ondervonden waardeering en onderscheiding zijn neergelegd, zijn als een autobiographie, waarin voor nageslacht en geschiedschrijver elementen en wezenstrekken in haar groote verscheidenheid en harmonische verbondenheid zijn bevat, en waaruit heel dit leven van Jan van der Hoeve is te lezen voor degene, die dit schrift ook te lezen weet.

Met ongewoon korte tusschenpoozen volgen intree in het leven (13 April 1878), toelating tot de H.B.S. (1889), inschrijving aan de Universiteit (Sept. 1894), bevordering tot arts (1 Maart 1901), verwerving van het Doctoraat in de Geneeskunde (4 Juni 1902) en aantreden in het Leger elkander op, en in ongeëvenaard tempo volgen demonstraties en mededeelingen, verslagen van wetenschappelijke arbeid in voordrachten en geschriften. Slechts weinigen is

het gegund bij zoo hoog tempo niet aan zuiverheid in te boeten bij waarneming, bij deductie, bij handelen, en geen valsche noten aan te slaan.

Een snel en scherp oog voor details en verbanden, d.w.z. waakzaamheid en geboeid zijn, leergierigheid, groot bevattingsvermogen en vlotte reproductie waren stellig voorwaarden voor zoo snel doorloopen van Lagere, Middelbare, Hooge school, voor de bewerking van een proefschrift, dat de goedkeuring van den Promotor, Professor Pflüger te Bern, wegdroeg. In dit proefschrift worden vele methoden van operatieve scheelzienbehandeling beschreven, en wordt verslag gedaan over het voorkomen van scheelzien onder de bezoekers der polycliniek voor Oogzieken aan het Rijksziekenhuis te Leiden gedurende een vijfjarige periode en over de resultaten van de door Prof. Koster, leermeester van Van der Hoeve, bij de lijders aan scheelzien verrichte operaties. Met dit proefschrift toont Van der Hoeve zich een goede ambitieuze leerling, maar geeft hij tevens blijk over qualiteiten te beschikken, onmisbaar voor den goeden leermeester, die van helderheid en zin voor orde.

Dit proefschrift was niet de eerste oogheelkundige publicatie, die van zijn hand verscheen. De door Koster naar aanleiding van een patiënt met juveniel cataract tot Van der Hoeve gerichte vraag of soms de wegens huidlijden gebruikte zalf hier van invloed kon zijn geweest, viel in vruchtbare aarde. Reeds in 1901 kon Van der Hoeve een voorloopige mededeeling doen, waarin hij op grond van twee nieuwe clinische ervaringen en van met naphthol bij konijnen gedane proeven, de schadelijke werking op netvlies en lens aantoonde en een waarschuwing deed hooren tegen het gebruik van naphthol en verwante stoffen in geneesmiddelen of voedsel. Bij een herhaling in later jaren dezer proeven, ook bij zwangere konijnen, toonde hij de gevaren welke de toediening dezer stoffen bleek te hebben voor lens en netvlies van de ongeboren vrucht en maakte hij aannemelijk dat de door Pagenstecher met naphthaline-toediening verwekte aangeboren cataracten bij de door het behandelde moederdier geworpen jongen, mede op de werking van naphtholen waren te betrekken.

Tot 1905 zou Van der Hoeve als assistent leering blijven putten uit Koster's ambtsvervulling, diens toegewijde zorg voor patiënten, maar ook diens exacte onderzoekingen op physiologisch gebied. Koster's leermeesters (Donders, Talma, Snellen), diens reizen naar buitenlandsche klinieken als begunstigde van het Donders-fonds, en diens werken bij Leber, Sattler, Fuchs zouden indirect ook Van der Hoeve ten goede komen; zooals ook de nu volgende periode van werkzaamheid als Officier van Gezondheid te Utrecht en de in deze functie beoefende algemeene practijk bijdroegen tot zijn rijping. De vervulling dezer ambtelijke taak kon er slechts bij winnen dat Van der Hoeve zich hierin niet liet strikken, maar dank zij groote leer- en weetgierigheid, mededeelzaamheid, dank zij ook een groote ambitie gepaard aan de hem eigene snelheid van waarnemen, denken en handelen, zijn in legerverband opgedane ervaringen doorgaf en uitspon ter verbreiding en verdieping van kennis. Het is in deze phase dat die continue lange reeks van demonstraties en clinische mededeelingen een aanvang neemt, waarmede hij ruim vier decennia leerlingen, artsen en oogartsen binnen en buiten de grenzen van het vaderland zou onderrichten.

Deze mededeelingen ontleenen haar waarde en beteekenis vooral hieraan, dat Van der Hoeve de gave had symptomen in syndromen te doen opgaan, verbanden te zien en verbanden te leggen, en daarnaast de groote waarde besepte van exacte methodiek en experimenteele methoden.

In het laboratorium van Zwaardemaker vond Van der Hoeve milieu, vóórlichting en apparaten, die hij behoefde voor het bepalen van de „zwellingswarmte der lens-substantie”, waarover hij in 1911 te Heidelberg een mededeeling deed. In het volgend jaar doet Van der Hoeve verslag van zijn onderzoekingen over „osmotische druk en geleidingsvermogen van intraoculaire vloeistoffen en bloedserum van dieren” (v. Graefe's Archiv f. Ophthalmologie). Groot is het aantal der uit de kliniek opwellende vragen, die hem boeien en niet te stillen is de behoefte zich de in chemie en physica uitgedachte *methoden* eigen te maken, waarvan het antwoord op deze vragen mag worden verwacht. Een onderzoek naar de optische

heterogeniteit en de fluorescentie van de lens in verband met den invloed der violette stralen op het oog en naar de mogelijke inwerking van physische factoren bij het ontstaan van cataract eischt verdieping in *physische* problemen en op hoogen leeftijd schrikt hij er niet voor terug een studie te maken van de *chemie* van lipoiden en hormonen, waarmede de klinische observatie eener scleromalacia perforans hem confronteert (1943).

In de jaren 1908-1909-1910 stonden aandoeningen van de oogzenuw bij lijden der neusbijholten in het centrum van de belangstelling van neus- en oogheekundigen (Quix, Snellen, e.a.). Hierbij werd door Van der Hoeve gewezen op het vergroot-zijn van de blinde vlek als vroegsymptoom eener aandoening van de oogzenuw. Van dezen tijd dateert een veelvuldige wetenschappelijke samenwerking en blijvende innige vriendschap met A. P. H. A. de Kleyn.

Aan de vermaarde experimenteele onderzoekingen in het laboratorium van Magnus met betrekking tot de stelreflexen en het aandeel dat centraal zenuwstelsel, vestibulairorgaan en andere zintuigen in deze hebben, en waaraan naast de namen van Magnus, De Kleyn en Winkler de namen van De Burlet, Rademaker en Versteeg blijvend zijn verbonden, nam ook Van der Hoeve werkzaam deel door de registratie met De Kleyn van de compensatoire oogbewegingen onder verschillende omstandigheden.

Bij het onderzoek van families, waarin netvliesafwijkingen en doofstomheid beide voortkwamen, vond Van der Hoeve in De Kleyn een zeer toegewijd medewerker. Door histologisch onderzoek van netvliesen en labyrinthen van dansmuizen poogden beide een gedeelte van den sluier op te lichten, welke de oorzaken van klinisch geconstateerde correlaties tusschen beide organen verhult.

Toen een familie, gekenmerkt door het erfelijk voorkomen van blauwe sclera en van fragilitas ossium, waarvan het samengaan reeds in 1900 door Eddowes was beschreven, het pad van Van der Hoeve kruiste, kon dezen laatste de doofheid niet ontgaan, welke dan door De Kleyn als otosclerose wordt herkend, en welke voortaan met blauwe sclera en fragilitas ossium een trias zou blijven vormen, in de wereldliteratuur bekend als syndroom van Van der

Hoeve. Dit in detail maar ook in de breedte scherp en in vollen omvang waarnemen, deze gave van zien en kijken, van het „grijpen” van verbanden, die voldoening geeft als een eerste stap op den weg tot „begrijpen”, van het zich eigen maken der „dingen” in onderling verband, was Van der Hoeve in hooge mate eigen. Zij was hem tevens een doorlopende bron van nieuwe problemen, van voortgezette studie en nieuwe initiatieven. Waren ouderdomsstaar en seniele macula-ontaarding voor den gemeenen oogarts gebonden aan hoogen leeftijd, en in die zin aan elkaar, Van der Hoeve wees op het onverwachte en verrassende feit eener negatieve correlatie; het bestaan van cataract leek het optreden eener ontaarding van de macula uit te sluiten. Van der Hoeve talmde niet andere feiten aan te dragen, welke het gevondene meer aannemelijk maakten en mede richtsnoer zouden worden bij het zoeken en aanbevelen van middelen ter voorkoming van deze oogenschijnlijk obligaate seniele verschijnselen. Een ander voorbeeld van Van der Hoeve's openstaan voor de verbondenheid veler soms distante verschijnselen vindt men in zijne mededeelingen over elongatio canaliculi inferioris, hypertelorismus en ancyloblepharon. Deze gaven Waardenburg aanleiding tot vruchtbare embryologische onderzoekingen en zouden nog naklinken in vele publicaties van andere zijden op het gebied der clinic en der erfelijkheidsleer.

De door scherp onderscheidingsvermogen ontleedende functie zijner activiteit leek een compensatie te vinden in de juist gemelde gave tot het bundelen van verschijnselen. Zoo bracht deze laatste Van der Hoeve er toe een viertal erfelijke onderling verschillende ziektebeelden onder den naam van „phacomatosen” samen te bundelen op grond van het enkele feit dat de voor elk kenmerkende vlekken en gezwellen in plaats, bouw en aard veelal zoodanige betrekkingen met andere organen, inzonderheid huid en zenuwstelsel, verraden, dat reeds hierom zekere verwantschap te vermoeden en een coördinatie geoorloofd lijkt te zijn. Tegenover de overwel-digende verscheidenheid van verschijnselen, welke op deze wijze onder één hoofd werden gebracht, bood de voorgestelde term een plechtanker, uitgeworpen door den geboren docent, een centraal

verzamelpunt van structuren, waarop aller aandacht werd gericht, waarin leerlingen en hoorders een vast aanknooppingspunt vonden bij studie en werk. Men moge dan van andere zijde het bijebrengen van zoo verschillende aandoeningen, „les unes étant d'origine ectodermique, les autres d'origine mésodermique” als „un peu obscur et artificiel” hebben aangemerkt en er de voorkeur aan geven om met Bogaert en Roger te spreken van „dysplasies neuroectodermiques congénitales” (François), dit doet niets af aan de waarde van het appèl, dat Van der Hoeve deed op de belangstelling van „the whole medical world”. De in 1933 te Oxford gehouden „Dojne Memorial Lecture” Eye symptoms in Phakomatoses heeft tenvolle aan haar doel beantwoord, de studie der betreffende aandoeningen bevordert en verdiept. Het in 1920 door Van der Hoeve als eerste gesignaleerd feit van het frequent voorkomen van ooggezwollen bij lijders aan tubereuze sclerose (Bourneville) verkreeg reeds aanstonds (in 1923) door de toewijzing bij „phakomatoses” een wijdere strekking en hiermede voor het medisch denken in toenemende mate didactische beteekenis. Zoo deed ook de te Oxford gehouden rede opnieuw uitkomen de groote verdiensten, die Van der Hoeve had als wel onderlegd docent en boeiend spreker.

Deze qualiteiten traden ook naar voren uit de in hetzelfde jaar te Londen op uitnodiging der Ophthalmological Society of the United Kingdom gehouden Bowman-Lecture on „Ocular movements” waarbij hij de voldoening genoot voor een gehoor van zoo bijzondere distinctie verschijnselen en problemen te bespreken, waaraan hij van den aanvang zijner loopbaan af vele onderzoekingen had gewijd. Immers had de operatieve behandeling van scheelzien, destijds onderwerp van zijn proefschrift, steeds zijn belangstelling behouden, blijkens de gedegen monographie over hetzelfde onderwerp, die hij op verzoek van Elschmig voor het „Handbuch der gesamten Augenheilkunde v. Graefe u. Saemisch” samenstelde (1922). Hierbij liet zich niet ontgaan een beschouwing aan het wezen van scheelzien te wijden, een — gezien onze kennis — ietwat hachelijk ondernemen. Zijn didactische vaardigheid deed hem in een „diplopiaphobie” het

middel vinden om vele hiaten onzer kennis te overbruggen; de blijde voldoening over deze vondst hield hem nog lang gevangen binnen den zelf getrokken cirkel. Het weerhield echter den op het concrete gerichtten onderzoeker niet om uit anatomische gegevens en door juiste toepassing van de wetten der mechanica zich een schematische voorstelling te maken van bouw en mogelijkheden van het periphere motorisch apparaat, waarop diverse (labyrinthaire, retinale, e.a.) prikkels aangrijpen. Hij gaf een verbetering van het schema van Marquez en aanvaardde gaarne de hulp van Otto Roelofs bij de beschrijving van de werking der oogspieren (über die Wirkung der Augenmuskeln, Arch. f. Augenh. 110. 1936. 1—33.). Mededeelingen over het al of niet bestaan van een draaipunt van het oog, over nystagmus latens, vroegere reeds vermelde onderzoekingen over compensatoire oogbewegingen, met Flieringa verrichte onderzoekingen over de werking van den ciliairspier en het meten van accommodatie geven een beeld van zijn niet verflauwende belangstelling voor de motoriek van het gezichtsorgaan.

Ook thans bij herlezen en herinnering, bij het weder oproepen van beelden en klanken van momenten uit dit actieve leven ervaren wij een vrees van te worden verblind en te miskennen den achtergrond waarvoor deze beelden verschenen. Want deze achtergrond is misschien nog waardevoller dan het geschetste. Deze is als een mozaiek, waarin we nog vele honderden miniaturen onderkennen, proefschriften van leerlingen, meerdere waarvan hem stellig vreugde hebben gegeven, miniaturen van korte demonstraties van patiënten en praeparaten, van colleges, lezingen voor artsen, gezelschappen, binnen en buiten de grenzen. Daartusschen ontwaren we ook die intieme bijeenkomsten in en buiten academische sfeer, waarin het botsen van meeningen tot een goed einde moest worden gebracht. Deze achtergrond beeldt ons een sfeer, het strict eigene van Van der Hoeve. Dit laat zich niet verklaren of in een formule vatten. Men moge hierin zien den docent par droit de naissance, sporen van het genotype van den onderwijzer, sporen van een jeugd in leergierig, arbeidzaam, natuur-lievend en eenvoudig milieu; het meest wezenlijke laat zich niet deduceeren, heeft een autonomie,

die zich slechts laat waardeeren naar houding en daden. Het zintuigelijk waarneembare, het concrete bewoog hem, gunde hem geen uitstel, beheerschte zijn handelen, dat voor een groot deel op het voorkomen van leed en op genezen was gericht. Wij hooren het uit zijn eigen mond wanneer hij in zijn Rede bij de opening van het Boerhave-kwartier te Leiden woorden van Newman citeert, die bij de herdenking van het tweede eeuwfeest der Universiteit van Edinburgh in 1926 met betrekking tot Boerhaave zegt: „There was at Leyden at that day a living profet and it is men and not methods, that make a University. Though not preeminently originator, he was supreme as teacher, a man of wide learning, clear, cogent and eloquent in exposition, a master of his job, the preceptor of Europe.” waarop dan Van der Hoeve volgen laat: „Wij die de klinieken leiden, kunnen de studenten opwekken tot die nauwkeurigheid van onderzoek en waarneming, die Boerhaave als eerste eisch stelde, maar bovenal hen voorgaan in de hooge toewijding tot en liefde voor de patiënten, die onze grooten voorganger zoozeer eigen waren.” Hoe Van der Hoeve hierin voorging, niet slechts bij zijn ambtsvervulling, eerst te Groningen (1913—1918), dan te Leiden (1919—1948), maar ook bij vele contacten, die hij daarbuiten met patiënten, artsen, oog-artsen, collegae en vrienden, hier en elders had, vindt zijn uitdrukking in het groot aantal lezingen en functies waarvoor men hem aanzocht, in een groot aantal onderscheidingen, die Van der Hoeve werden verleend. In het Nederlandsch Oogheekundig Gezelschap werd zijn stem graag gehoord, had zijn woord groot gezag, was hij vele jaren Voorzitter. Ook in de bijeenkomsten van buitenlandsche zusterverenigingen, Société Belge d'Ophtalmologie, Société Française d'Ophtalmologie, Deutsche Ophthalmologische Gesellschaft, Ophthalmological Society of the United Kingdom was hij een gezien spreker en vriend, dien men ongaarne miste.

Toen in de jaren na den eersten wereldoorlog (1914—1918) meer en meer de behoefte werd gevoeld aan een hervatting dier wetenschappelijke contacten, welke sedert 1857 in een lange reeks van regelmatig weerkeerende Internationale congressen waren gecultiveerd en hare groote beteekenis hadden bewezen en zich tijdens

een „Anglo-American Convention” te Londen (Juli 1925) een comité had gevormd (Traicher Collins, Sir John Parsons, Leslie Paton, Geo E. de Schweinitz, Walter Parker) om dit doel te verwezenlijken, was het Van der Hoeve op wien aller oogen werden gericht. Gesteund door een telephonisch ingeroepen advies en toezegging van steun uit eigen land aanvaardde Van der Hoeve het op hem gedaan beroep, nam hij het initiatief voor de te Scheveningen op 12—14 Juli 1927 gehouden bijeenkomst van vertegenwoordigers uit 26 landen, welke onder voorzitterschap van Traicher Collins zich éénstemmig uitspraken voor een hervatting der internationaal oogheeskundige congressen en de stichting van een Conseil d'Ophthalmologie. Als eerste voorzitter van deze International Council mocht Van der Hoeve het genoegen smaken in 1929 het XIII Concilium Ophthalmologicum in Holland (Amsterdam-Den Haag) welkom te heeten en Hare Majesteit de Koningin-Moeder uit te noodigen de opening te verrichten. Groot en oprecht was de dank, in de slotzitting Van der Hoeve gebracht bij monde van den Eere-Voorzitter Traicher Collins: „I find my vocabulary is insufficient to express my admiration for this tact and kindness and for this beautiful smile. I feel that it must be a source of immense satisfaction and happiness to him to have given pleasure and happiness to the thousand members who have attended this Congress.” Deze bijzondere eigenschappen, welke hem het gezag en gehoor verzekeerden aan een goeden voorzitter gaarne gegeven en welke van zoo bijzonder belang zijn voor vruchtbaar werken en harmonie in een samenleving, maakten hem tot een geziene figuur, vaak aangewezen voorzitter, ook in niet oogheeskundige kringen. Mede-oprichter met Marx en Loeb van de Algemeene Nederlandsche Vereeniging tot voorkoming van Blindheid was hij de eerst aangewezen voorzitter. Overtuigd dat „niet alleen voor individuen op zichzelf maar voor de geheele samenleving goede oogheeskundige prophylaxe is van het allergrootste gewicht” maakte hij zich ook de uitspraak van v. Himly tot de zijne: „elke arts zij oogarts, elke oogarts zij arts”. Voorkoming van blindheid was het onderwerp zijner rectorale rede (1937), vlammend beroep op „een

ieder dat hij trachte te gehoorzamen aan het dwingend gebod „hebt Uw naaste lief” en toone dat de sprank van het Goddelijke die in elken mensch aanwezig is in hem werkelijk leeft, — opdat hij handele in den geest van den stichter der Leidsche Universiteit, in den geest van Willem van Oranje.”

In de vereeniging die het Nederlandsch tijdschrift voor geneeskunde uitgeeft trad hij in het strijdperk wanneer hij geijkte z.i. juiste termen door een puristische harstocht van den Hoofdredacteur bedreigd zag; maar omgekeerd was het deze laatste die de inleiding eener discussie over een Academie van Geneeskunde aan Van der Hoeve opdroeg. Het XXV Nederlandsch Natuur- en Geneeskundig congres kwam in 1935 te Leiden bijeen onder voorzitterschap van Van der Hoeve. In zijn openingsrede over „samenwerking en grenzen” constateert hij de groote beteekenis dier samenwerking tusschen natuurkundigen in breederen en engeren zin, welke vooral de laatste eeuwen zoo uiterst vruchtbaar is gebleken. De Natuurkundige Afdeeling der Koninklijke Akademie van Wetenschappen waarvan hij sedert 1923 deel uitmaakte koos hem in 1926 tot onder-voorzitter en in 1931 tot voorzitter als opvolger van Went. In de vergadering dezer afdeeling van 31 Mei 1952 heeft de huidige voorzitter A. J. Kluyver herdacht met welk een voorbeeldige toewijding en groot talent Van der Hoeve het praesidium niet minder dan 16 jaren heeft bekleed, en ook in de latere bezettingsjaren ondervonden moeilijkheden door een verrassende mengeling van onvervaardheid en bedachtzaamheid wist te overwinnen. Bij zijn heengaan, lezen we elders, „the whole world of ophthalmology has lost a great professional leader and a beloved friend. His activity in international affairs and his immense capacity for making and maintaining friendships, as well as his professional excellence progressively endeared him in a multitude of friends throughout the world, and these qualities were reflected in his being received into the honorary memberships of some twenty national societies . . . he has left behind a universal memory unique in its intimacy and warmth.” Leerlingen herdenken „een scherp verstand, uitstekend geheugen, vlug begrip, . . . voor alles arts, . . .

grootte drang zijn medemensch te helpen, . . . mild en welwillend, steeds zoekend naar de positieve motieven die tot bepaalde gedragingen hadden geleid”.

Zij hebben iets bevroed, ja beseft van het verborgene achter dit zoo open stralend rijk gevend en voor een elk toegankelijk verschenen leven, iets van verborgen leed en overwinning, iets van een wezenlijke essentie. Wij mogen vermoeden dat hiervan iets toch aan de vrienden is onthuld, met wie te wandelen hij zoo waardeerde, Huizinga en Barge zijn hem voorgegaan, Meyers en Heering laat hij met herinneringen achter; de laatste poogde iets dier essentie te verwoorden: „trouw in alles, ondanks alles”, trouw aan de hem toegemeten talenten, trouw aan de zijnen, aan zijn vrienden, aan oud-leerlingen en patiënten, trouw aan zijn taak, aan zijn land, aan de menschheid in al haar geledingen, trouw in het zoeken ten bate van het dienen, trouw in het weerkaatsen en geven van Licht.

Wel kwam het Van der Hoeve toe dat Hare Majesteit de Koningin hem onderscheidde, en hem verhief:

1928 tot Ridder in de Orde van de Nederlandsche Leeuw

1931 tot Commandeur in de Orde van Oranje-Nassau

1948 tot Groot-Officier in de Orde van Oranje-Nassau.

Zijn vrienden kunnen hem slechts eeren door een streven naar gelijke trouw.

W. P. C. ZEEMAN